

ACU 4115-31 JUL 2002

Jurnal : BPPS,
230702

(R)

KESAN PENUBUHAN PUSAT ZAKAT
KE ATAS PENTADBIRAN ZAKAT
DI NEGERI PAHANG

WAHAIRI BIN MAHMUD

JABATAN SYARIAH DAN UNDANG-UNDANG
BAHAGIAN PENGAJIAN SYARIAH
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR
2001

Perpustakaan Universiti Malaya

A510693495

Acu 4/15

**KESAN PENUBUHAN PUSAT ZAKAT
KEATAS PENTADBIRAN ZAKAT
DI NEGERI PAHANG**

WAHAIRI BIN MAHMUD

**DISERTASI INI DIKEMUKAKAN UNTUK
MEMENUHI KEPERLUAN BAGI IJAZAH SARJANA
SYARIAH BAHAGIAN II
(SECARA BERKURSUS DAN DISERTASI)**

**JABATAN SYARIAH DAN UNDANG-UNDANG
BAHAGIAN PENGAJIAN SYARIAH
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR
MEI 2001**

Abstrak

Di negeri Pahang, pada Januari 1996, kutipan zakat harta telah diswastakan kepada Pusat Kutipan Zakat Pahang (PKZP), syarikat milik Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Pahang (MUIP) yang mempunyai 51 peratus saham dan Al-Zakah Sdn. Bhd (49 peratus). Justeru itu, disertasi ini cuba menyingkap kesan penubuhan PKZP ke atas pentadbiran zakat di negeri ini. Kajian di dalam enam bab ini membentangkan unsur-unsur profesional pengurusan zakat pada zaman awal Islam secara komperatif dengan sistem pentadbiran zakat sekarang. Keberkesanan sistem agihan juga dinilai khususnya bagi menjamin pembelaan terhadap fakir miskin. Aspek-aspek kelemahan dan kekurangan turut dikenalpasti untuk diperbaiki. Kajian ini juga membincangkan kesan-kesan penubuhan PKZP ke atas pengurusan zakat serta menyarankan anjakan paradigma yang menyeluruh secara serius bagi pemberian pentadbiran zakat di negeri Pahang Darul Makmur.

Abstract

In Pahang, the zakat collection system was privatized in January 1996 where the responsibility was given to the Pusat Kutipan Zakat Pahang (PKZP). The company is owned by the Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Pahang (MUIP) which controls 51 percent of the major shares and the remaining is owned by Al-Zakat Sdn. Bhd. (49 percent). Hence, this dissertation aims to study the impact of the establishment of PKZP on the management of zakat in the state. This six chapters dissertation discusses the professionalism aspects of zakat management since the early days of the Islamic era in comparison to the existing zakat management system of the modern world. It also looks into the effectiveness of the zakat's expenditure especially in assisting the poor. The study will also identify the weakness of the system if any and propose recommendation to solve the above weakness. Lastly, with a hope that it will be a total paradigm shift in zakat's management for the betterment of the state of Pahang.

PENGHARGAAN

Alhamdulillah segala pujian hanya bagi Allah s.w.t. yang telah memberikan kekuatan dan petunjuk sehingga penulisan ini dapat disempurnakan. Selawat dan salam ke atas junjungan besar Nabi Muhamad s.^ca.w. yang telah memimpin manusia ke jalan benar serta seluruh keluarga baginda, para sahabat, *tabi^cin* dan para pejuang agama Allah s.w.t.

Terlebih dahulu, penulis merakamkan sekalung penghargaan dan ribuan terima kasih kepada Profesor Madya Dr. Ahmad Hidayat Buang, selaku penyelia kajian ini. Dengan bimbingan, tunjuk ajar dan penyeliaannya yang bersungguh-sungguh penulis dapat menyiapkan penulisan ini di dalam tempoh yang ditetapkan.

Penghargaan kepada Profesor Dato' Dr. Mahmood Zuhdi Hj Abdul Majid, Profesor Madya Dr. Suwaid Tapah, Dr. Abdul Karim Ali, Dr. Joni Tamkin Borhan, Dr. Anisah Abd. Ghani, Puan Raihanah Abdullah, Encik Ruzman Mohd Noor dan semua tenaga pengajar di Jabatan Syariah dan Undang-Undang yang banyak membantu penulis.

Seterusnya, ucapan terima kasih kepada Dato' Timbalan Yang Dipertua Majlis Agama Islam Pahang (MUIP) dan seluruh kakitangan Majlis, Pengurus Besar Pusat Kutipan Zakat Pahang (PKZP) Hj. Halidan Md. Daud dan kakitangan yang banyak membantu penulis mendapatkan bahan-bahan kajian. Penghargaan khusus kepada pengasas al-Zakah Sdn. Bhd., YB Dato' Tuan Ibrahim Tuan Man yang banyak memberikan ransangan dan sokongan terhadap kajian ini. Juga kepada rakan sekuliah, Ustaz Zulkifli Dahalan.

Sanjungan juga kepada pihak Perpustakaan Utama Universiti Malaya, Perpustakaan Peringatan Zaaba Universiti Malaya, Perpustakaan Fakulti Undang-Undang Universiti Malaya, Perpustakaan Akademi Pengajian Islam, Perpustakaan Tun Abdul Razak Universiti Teknologi Mara (UiTM) Shah Alam, Perpustakaan Pusat Islam, Perpustakaan al-Bukhari UiTM Pahang, Perpustakaan Awam Bandar Jengka, Arkib Negara Malaysia, Dewan Bahasa dan Pustaka, Jabatan Agama Islam Pahang, Jabatan Perangkaan Negeri Pahang, pejabat-pejabat kadi, amil-amil dan orang perseorangan yang terlibat secara langsung dan tidak langsung.

Setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih kepada pihak pengurusan Universiti Teknologi Mara yang telah memberi peluang dan sumbangan biasiswa

untuk membiayai pengajian ini. Juga kepada pihak Universiti Malaya atas bantuan kewangan penyelidikan Vot. F.

Buat ibu dan seisi keluarga yang selalu mendoakan dan merestui perjuangan ini. Kepada isteriku Fauziah yang sentiasa tabah dan banyak membantu. Buat putera-puteriku, Farah Haneem, Farah Athirah, Farah Waheeda, Muhammad Farhan dan Farah Nuha, semoga kalian menjadi anak-anak yang soleh dan solehah.

Semuga Allah s.w.t. merestui dan membantu semua.

Bandar Jengka
17 hb Mei 2001
23 Safar 1422 H

KANDUNGAN**HALAMAN**

ABSTRAK	i
ABSTRACT	ii
PENGHARGAAN	iii
SENARAI KANDUNGAN	vi
PANDUAN TRANSLITERASI	x
SENARAI KEPENDEKAN	xii
SENARAI STATUT	xiv
SENARAI JADUAL	xv
SENARAI LAMPIRAN	xvii

BAB PERTAMA - PENDAHULUAN

1.1	Latar Belakang Kajian	2
1.2	Objektif Kajian	5
1.3	Skop Kajian	7
1.4	Method Kajian	9
1.5	Kajian-Kajian Lepas	11
	Nota Hujung	19

BAB KEDUA - PENTADBIRAN ZAKAT MENURUT ISLAM

2.1	Pemahaman Umat Islam Tentang Zakat	21
2.1.1	Era Makkah	22
2.1.2	Era Madinah	25
2.2	Pentadbiran Zakat Di Awal Pemerintahan Islam	29
2.2.1	Zaman Rasulullah (s.a.w.)	29

2.2.2	Zaman Khulafa' al-Rāsyidin	31
2.2.2 (a)	Khalifah Abū Bakar al-Śiddīq	32
2.2.2 (b)	Khalifah ḨUmar bin al-Khaṭṭāb	36
2.2.2 (c)	Khalifah ḨUthmān bin al-῾Affān	40
2.2.2 (d)	Khalifah ḨAli bin Abī Ṭālib	45
2.2.2 (e)	Khalifah ḨUmar bin Abd al-῾Azīz	49
2.2.3	Organisasi Dan Pengurusan	52
2.2.4	Konsep Pembayaran Zakat Kepada Pemerintah	56
2.3	Ciri-Ciri Profesional Di Dalam Pengurusan Zakat	70
2.3.1	Tazkiyyah	71
2.3.2	Inovatif	73
2.3.3	Tegas	76
2.3.4	Konsisten	78
2.3.5	Berstruktur	80
	Nota Hujung	83
BAB KETIGA - PENTADBIRAN ZAKAT DI NEGERI PAHANG		
3.1.	Sebelum Penubuhan Pusat Kutipan Zakat Pahang	97
3.1.1	Penubuhan MUIP	99
3.1.2	Penubuhan JAIP	102
3.1.3	Fungsi Dan Objektif Penubuhan MUIP	104
3.1.4	Pentadbiran Dan Operasi Unit Zakat/ Baitulmal	106
3.2.	Kesan kutipan Zakat selepas Penubuhan PKZP	119
3.2.1	Penubuhan PKZP	120
3.2.2	Fungsi Dan Objektif PKZP	125
3.2.3	Pentadbiran Dan Operasi PKZP	128
	Nota Hujung	135

BAB KEEMPAT - KUTIPAN DAN AGIHAN ZAKAT SELEPAS PENUBUHAN PKZP

4.1	Statistik Dan Perangkaan Kutipan Zakat	139
4.1.1	Statistik Kutipan Zakat Harta	140
4.1.2	Statistik kutipan Zakat Fitrah	150
4.1.3	Statistik Kutipan Zakat Harta Dan Fitrah	152
4.2	Statistik Agihan/ Perbelanjaan Zakat	154
	Nota Hujung	166

BAB KELIMA - DASAR-DASAR DAN POLISI PENTADBIRAN ZAKAT PKZP

5.1.	Kesan-kesan Pentadbiran Zakat	168
5.2	Permasalahan Terkini Dalam Pentadbiran Zakat	175
5.2.1	Permasalahan Kutipan	175
5.2.1 (a)	Tiada Arahan Kepada Anak-Anak Syarikat Kerajaan Negeri Yang Diswastakan Supaya Membayar Zakat Kepada Majlis	175
5.2.1 (b)	Zakat Perniagaan Tidak Dikira Sebagai Perbelanjaan Cukai Pendapatan.	176
5.2.1 (c)	Laporan Penyata Harta	177
5.2.1 (d)	Keluasan Geografi	178
5.2.1 (e)	Imej Institusi Agama	179
5.2.2	Permasalahan Agihan	180
5.2.2 (a)	Kekurangan Pegawai Dan Kakitangan	180
5.2.2 (b)	Kemudahan Dan Operasi Pentadbiran	181
5.2.2 (c)	Penyata Kewangan Dan Laporan Audit	183
5.2.2 (d)	Tiada Kepakaran	184
5.2.2 (e)	Imej Pengurusan Islam	185
	Nota Hujung	187

BAB KEENAM - PENUTUP

6.1	Ulasan Dan Kritikan	189
6.1.1	Sistem Kutipan	190
6.1.2	Sistem Agihan	192
6.2	Beberapa Cadangan Dan Saranan Terhadap Sistem Pengurusan Zakat Di Negeri Pahang	203
6.2.1	Sistem Kutipan	204
6.2.1 (a)	Memperlengkap Dan Mengemaskini Sistem Kutipan Zakat	204
6.2.1 (b)	Memperluaskan Sumber-Sumber Zakat	207
6.2.1 (c)	Mewujudkan Unit Penyelidikan Dan Pembangunan	208
6.2.2	Sistem Agihan	209
6.2.2 (a)	Memperbesar dan memperlengkapkan Organisasi Unit Zakat /Baitulmal	209
6.2.2 (b)	Menyearahkan Sebahagian Tugas Agihan Zakat Kepada PKZP	210
6.2.2 (c)	Mewujudkan Unit Penyelidikan /Perancangan	211
6.2.3	Sistem Pengawasan	216
6.2.3 (a)	Menubuhkan Jabatan al-Hisbah	217
6.2.3 (b)	Menggubal Dan Meminda Undang-Undang	217
6.2.3 (c)	Menggandakan Kuatkuasa Undang-Undang	218
6.3	Kesimpulan	219
	BIBLIOGRAFI	222
	LAMPIRAN	

TRANSLITERASI

Ejaan yang digunakan di dalam penulisan ini adalah mengikut *Daftar Ejaan Rumi Baharu Bahasa Malaysia* (1987), Kuala Lumpur Dewan Bahasa dan Pustaka.

Ejaan yang berkaitan dengan perkataan Bahasa Arab digunakan mengikut *Pedoman Transliterasi Huruf Arab ke Huruf Rumi* (1992), Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Huruf Jawi	Huruf Rumi	Huruf Jawi	Huruf Rumi
ا	a	ض	đ
ب	b	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	th	ع	c
ج	j	غ	gh
ح	h	ف	f
خ	kh	ق	q
د	d	ك	k
ذ	dh	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
س	s	ه	h
ش	sy	و	w
ص	s̄	ي	y
ء	,	ة	h

Vokal Panjang

ī	ā
ū	ū
ꝝ	î

Vokal Pendek

— (fathah)	a
— (dammah)	u
— (kasrah)	i

Diftong

او	aw
ای	ay
یغ	iy
وو	uww

SENARAI KEPENDEKAN

AZSB -	Al-Zakah Sdn. Bhd
Cet. -	Cetakan
EC -	Penyata Gaji Tahunan
Ed. -	Diedit
H -	Hijrah
hal -	halaman
Ibid -	Ibidem, singkatan bagi rujukan yang tidak diselangi oleh buku lain
IKS -	Industri kecil dan sederhana
Jld -	Jilid
No. -	Nombor
Op.cit -	Opero citato, rujukan yang diselangi oleh buku lain
Juz. -	Juzuk
PCB -	Potongan Cukai Berjadual
JAIP -	Jabatan Agama Islam Pahang
Majlis/-	Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Pahang
MUIP	
LHDN -	Lembaga Hasil Dalam Negeri
PKZP -	Pusat Kutipan Zakat Pahang
PPRT -	Program Pembangunan Rakyat Termiskin
Pt. -	Printed
RM -	Ringgit Malaysia
s. ^c a.w. -	Sallallahu ^c alaihi wassallam
s.w.t. -	Subhanahu wata ^c ala
SPZ -	Skim Potongan Zakat
TEKUN-	Tabung Ekonomi Keusahawanan

Terj.	-	Terjemahan
t.t.	-	Tanpa tarikh.
t.t.p	-	Tiada Tempat Terbit
t.p	-	Tiada Penerbit
vol.	-	Volum
YB	-	Yang Berhormat
Enakmen 1956-		Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Ugama Islam 1956
Enakmen 1982-		Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang 1982
Enakmen 1991-		Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam 1991

SENARAI STATUT

Akta Cukai Pendapatan 1967, Kerajaan Malaysia

Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Ugama Islam Pahang 1956

Enakmen Pentadbiran Agama Islam Dan Adat Resam Melayu Pahang 1982
(Pin. 1987)

Enakmen Pentadbiran Undang-Undang Islam 1991

Enakmen Pentadbiran Hal Ehwal Agama Islam Terengganu 1986

Enakmen Zakat Kedah 1955

Enakmen Zakat dan Fitrah Sabah 1993

Kaedah-kaedah Zakat Dan Fitrah Pahang 1970

Perlembagaan Persekutuan, Kerajaan Malaysia

Undang-Undang Zakat Terengganu 1997

SENARAI JADUAL

BIL. JADUAL	TAJUK	HALAMAN
Jadual 3.1.4(a)	Taburan Amil Mengikut Daerah Bagi Tahun 1996 dan 1999	111
Jadual 3.1.4(b)	Anggaran Peruntukan Dan Agihan Sebenar Zakat Bagi Tahun 1999	114
Jadual 3.1.4(c)	Data Kutipan Zakat Harta Bagi Tahun 1990-1999	116
Jadual 3.2.3(a)	Aktiviti Kempen Dan Penerangan Zakat Pada Bulan Mei 2000	130
Jadual 3.2.3(b)	Aktiviti Kempen Dan Penerangan Zakat Pada Bulan Julai 2000	131
Jadual 3.2.3(c)	Data Kutipan Zakat Mengikut Daerah Bagi Bulan Jan-Julai 2000	132
Jadual 3.2.3(d)	Kutipan Zakat Harta Dan Perolehan PKZP	134
Jadual 4.1	Perbezaan Kutipan Dan Bilangan Pengeluar Zakat Harta Bagi Tahun 1995 Dan 2000	138
Jadual 4.1.1(a)	Rekod Kutipan dan Bilangan Pengeluar Zakat Harta Mengikut Tahun	140
Jadual 4.1.1(b)(i)	Rekod Kutipan Zakat Mengikut Jenis Bagi Tahun 1996-1997	141
Jadual 4.1.1(b)(ii)	Rekod Kutipan Zakat Mengikut Jenis Bagi Tahun 1998-2000	142
Jadual 4.1.1(c)	Perbandingan Kutipan Zakat Harta Mengikut Zon Bagi Tahun 1999-2000	147
Jadual 4.1.1(d)	Rekod Kutipan Zakat Harta Mengikut Daerah Bagi Tahun 1998-2000	148
Jadual 4.1.2(a)	Rekod Kutipan Zakat Fitrah Mengikut Tahun	150
Jadual 4.1.2(b)	Penyata Kutipan Fitrah Bagi Tahun 1419 H-1420 H Mengikut Daerah	151

Jadual 4.1.3(a)	Rekod Kutipan Zakat Pahang Tahun 1996-2000	153
Jadual 4.2(a)	Anggaran Agihan Zakat Bagi Tahun 1996-2000	155
Jadual 4.2(b)	Perbezaan Di antara Kutipan Dan Anggaran Peruntukan Agihan Zakat Bagi Tahun 1996-2000	156
Jadual 4.2(c)	Peruntukan Agihan Zakat Tahun 1998 Dan 1999	158
Jadual 4.2(d)	Agihan Zakat Tahun 1998-1999 Mengikut Asnaf	159
Jadual 4.2(e)	Perbezaan Di Antara Anggaran Dan Kutipan Zakat Bagi Tahun 1998-1999	159
Jadual 4.2(f)	Peratusan Agihan Zakat Bagi Tahun 1998-1999 Mengikut Asnaf	161
Jadual 4.2(g)	Perbandingan Antara Anggaran Agihan Zakat Tahunan Dengan Peruntukan Kepada Asnaf Fi Sabilillah Bagi Tahun 1998-2000	162
Jadual 4.2(h)	Butir-Butir Perbelanjaan Asnaf Fi Sabilillah Bagi Tahun 1998/2000	163
Jadual 4.2(i)	Peratusan Perbelanjaan Berdasarkan Anggaran Kutipan Zakat Bagi Tahun 1998-1999	164
Jadual 4.2(j)	Peratusan Perbelanjaan Berdasarkan Kutipan Sebenar Zakat Bagi Tahun 1998-1999	164
Jadual 4.2(k)	Agihan Zakat Sehingga 31 Ogos 2000	165
Jadual 5.1(a)	Baki Wang Zakat Yang Tidak Diaghikhan Pada Tahun 1995,1998 Dan 1999	171
Jadual 5.1(b)	Peruntukan Agihan Zakat Kepada Asnaf Fi Sabilillah Bagi Tahun 1994 – 2000	172
Jadual 5.1(c)	Bilangan Penerima Zakat- Fakir Miskin Bagi Tahun 1994-2000	172
Jadual 5.1(d)	Kedudukan Muallaf Yang Berdaftar Dengan Majlis Agama Islam Bagi Tahun 1987- 1996	173

SENARAI LAMPIRAN

- Lampiran 1 - Senarai Keanggotaan Ahli Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Negeri Pahang.
- Lampiran 2 - Carta Organisasi Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Negeri Pahang.
- Lampiran 3 - Carta Organisasi Pentadbiran Agama Islam Negeri Pahang.
- Lampiran 4 - Carta Organisasi Pentadbiran Majlis Ugama Islam Dan Adat Resam Melayu Negeri Pahang.
- Lampiran 5 - Senarai Ahli Lembaga Pengarah Pusat Kutipan Zakat Pahang.
- Lampiran 6 - Carta Organisasi Dan Pentadbiran Pusat Kutipan Zakat Pahang.